

**JIZZAX VILOYATI MADANIY VA MEROS TURIZMI
MARSHRUTINI YARATISH TURIZMNI RIVOJLANTIRISH
STRATEGIYASI.**

**Jizzax Politexnika instituti “Iqtisodiyot va menejment” kafedrasida
assistenti Usmanova Sohiba Soqibayevna.**

**Zomin milliy tabiat bog‘ining ekoturizm mutahassisi va "HELLO
ZOMIN " MCHJ sayyohlik firmasi rahbari Tovboyeva Olimahon Omonovna**

Annotatsiya: ushbu maqolada Jizzax viloyati madaniy va meros turizmi marshrutini yaratish turizmni rivojlantirish strategiyasi haqida ma’lumotlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: sayyohlik marshrutlari, tashrif buyuruvchilar, turizm salohiyatini, potensial munosabatlar.

Abstract: this article provides information about the tourism development strategy of creating a cultural and heritage tourism route of the Jizzakh region.

Key words: tourist routes, visitors, tourism potential, potential relations.

Mamlakatimizda ham so'nggi yillarda sayyohlik marshrutlari mashhur bo'lib, ekologik xilma –xil va tarixiy hududlarga sayyohlar ko'proq jalb qilinmoqda. Tashrif buyuruvchilarni vaqt va pul sarflashga jalb qilish imkoniyatini oshirish marshrutni rivojlantirishga e'tibor yetarlicha o'smagan, bu tashrif buyuruvchilarni sayyohlik ob'ektlarini o'rganishi bilan bog'liq bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Biroq, Jizzax viloyatidagi Zomin milliy qo'riqxonasi yirik turistik hudud sifatida mahalliy va xorijiy sayyohlarni o'ziga jalb qiladi. Xorijiy sayyohlarni madaniy meros ob'yektlariga, Peshog'or qishlog'i hududidagi ziyoratgoh Xo'jai serob ota, Ko'k to'nli ota, Peshog'or g'ori maskanlariga chorlash va sayyohning qolishi uchun yetarlicha qo'nimgohlar tashkil etilmagan. Sayyohning cheklangan vaqti bor, u bir kundan kamroq vaqtdan keyin

boshqa ob`yektga tashrif buyuradi shahar tashqarisidagi diqqatga sazovor joylar, shahar ichidagi yo'l-yo'riqlarning yomonligi ham muammoga yordam beradi.

Marshrutlar turizm aniqlanishidan ancha oldin sayyohlik mahsulotning muhim qismlaridan biri edi. Yuqoridagi asoslanib, hududdagi potentsial yo'lni aniqlash lozim, sayyohlarni ko'paytirish orqali turistlarni madaniy va tarixiy diqqatga sazovor joylar bilan bog'lash bo'yicha harakatchan, uzluksiz dasturlarni faollashtirish lozim. Viloyatning turizm salohiyatini o'rganish, hudud va uning tarixi, turistik ob'yektlari va o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida turli tillarda kontentlar yaratishni, ularni targ'ibot hamda turpaketlar yaratishda yordam ko'rsatish, nazariy bilim va amaliyotning uyg'unligini ta'minlagan holda professor va o'qituvchilarning izlanishlari, talabalarning turizm sohasidagi nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytirish, hududlardagi aholi tomonidan turizm xizmatlarini ko'rsatish sifatini yaxshilash hamda kadrlarning malakasini oshirishda ko'maklashish maqsadida O'zbekiston Milliy universiteti bilan hamkorlikda chora tadbir dasturi ishlab chiqilgan. Viloyatdagi barcha ziyoratgohlar imkoniyatlarini to'liq ishga solib, 2023 yilda 20 ming nafar ziyoratchini jalb qilish bo'yicha dasturi ishlab chiqildi. Joriy yilda viloyatimizga 140 ming nafar xorijiy turistlarni jalb qilish orqali 31mln dollar turizm xizmatlar eksportini amalga oshirish vazifasi qo'yilgan. Joriy yilning o'tgan davri mobaynida viloyatga tashrif buyurgan sayyohlar soni 667 ming nafardan oshgan. Bunda, mahalliy sayyohlar soni – 607ming; yillik reja 806 ming (yillik rejaga nisbatan 75%)ga xorijiy sayyohlar soni –60ming 365nafar; yillik reja 140ming nafar (yillik rejaga nisbatan 43.1%), sayyohlar tashrifi kuzatilib, eksport ulushi 12.958mln, yillik reja 31mln (yillik rejaga nisbatan 42%)ga yetkazildi. Bundan tashqari, sayyohlar oqimini ko'paytirish va turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha viloyatning SH. Rashidov, Zomin, Yangiobod va G'allaorol tumanlaridagi 11 ta mahallalarni turizmga ixtisoslashtirish yuzasidan reja ishlab chiqildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, marshrut guruhi potentsial munosabatlarga asoslangan holda aniqlangan har bir turizm ob'ektining mezonlari va ular orasidagi

mavjudlik hisobga olinishi lozim. Marshrutni amalga oshirish uchun, jamoat transporti va uni qo'llab-quvvatlash vositalarini yaxshilashga jiddiy ehtiyoj bor. Marshrutlar turizm identifikatorini ko'rsatadigan mahsulot va xizmatlarning modeli yoki namunasidan aniqlanishi mumkin, aniq joylashuv xaritasi shakllantirilishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Qadimgi marshrut yo'nalishlari tog' so'qmoqlari, dara, adir yonbag'irlari va yassi tekislik yo'llari mavjudligini anglatadi. Sayohat, sayohatning yangi imkoniyatlarini, hatto asosan turizm va dam olish uchun qurilgan yo'llarni ham anglatardi. So'nggi paytlarda turistik diqqatga sazovor joy sifatida sayyohlik marshrutlarining rivojlanishi katta ahamiyat kasb etmoqda yillar va tashrif buyuruvchilarni vaqt va pul sarflashga jalb qilish uchun ko'proq potentsialga ega. Shuning uchun ham ushbu maqola turizm muhim rol o'ynaydigan qulayliklarga qaratilgan. Viloyatda turizm ob'ektlari qayta tiklandi, biroq ularga kirish imkoniyati pastligi sababli sayyohlar yetib borishlari qiyin hududlar ham mavjud, marshrutlar va yo'l sharoitlari, yo'l bo'yi xizmat ko'rsatish sohasi yomon holatda. Boshqacha qilib aytganda, nosoz yo'l va ob'ektlarning mavjudligi turistlar soniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, ko'plab madaniyat va meros ob'ektlarida avtobus bekati yo'q va jamoat transportidan foydalanish imkoniyati yo'q, shuning uchun odamlar shaxsiy transportni afzal ko'radilar. Sayyohlik avtobuslari tarmog'ining pastligi va yo'qligi odamlarning jamoat transportidan foydalanishiga va boshlang'ich nuqtadan belgilangan joyga bir nechta transport o'zgarishlarini kiritishiga olib kelayapti. Keyin tog' yonbag'irlari ko'rinishidagi hududlarning nosoz yo'l tuzilmasi turistlarning jamoat transportiga kirish imkoniyati ham to'sqinlik qiladi, chunki u miqdor jihatidan etarli emas va kutish vaqtining uzunligidan ko'rinib turibdi. Turizm marshrutining rivojlanishiga ishonch hosil qilish uchun amalga oshirish strategiyalari zarur. Bundan tashqari, Zomin tumaninig shimoldan janubga tarqalib ketgan madaniy va meros ob'ektlari uchun qulay turistik faoliyatni hisobga olgan holda, yangi turistik xizmatlar dasturini ishlab chiqish lozim. Zomin milliy qo'riqxonasida sayohat tashkil qilishdagi cheklovlarni hisobga olgan holda, turistik marshrutlarni ishlab

chiqish turizm ob'ektiga, xususan, madaniyat va meros maskanlariga kirishni osonlashtirish juda muhimdir.

Marshrutni ishlab chiqish usullari. Turistik marshrut - turistlarning tarixiy va tabiiy yodgorliklarga, shuningdek, boshqa joylarga, masalan, to'xtash joylariga ketma-ket tashrif buyurishini belgilaydigan harakat yo'li.

Marshrutni sayyohlik kompaniyasi yoki turistlar mustaqil ravishda ishlab chiqishi mumkin. Sayyohlik agentligi tomonidan tashkil etilgan marshrut bo'ylab o'tishda ishtirokchilarga gid xizmatlari, ekskursiyalar, shuningdek, boshqa xizmatlar ko'rsatiladi. Sayohatlar (sayrlar, sayohatlar, ekskursiyalar) oldindan tanlangan marshrutlar bo'ylab amalga oshiriladi va ular ma'lum muddat va maqsadga ega. Turistik marshrut - bu ma'lum bir hududga va maxsus ob'ektlarga bog'langan va turli darajadagi tafsilotlar bilan tasvirlangan sayohat, sayohatning geografik jihatdan aniqlangan marshrut. Marshrut - bu sayohat davomida u tomonidan ketma-ket tashrif buyurgan barcha geografik nuqtalar va joylar ro'yxati bilan ko'rsatilgan sayyohning yo'nalishi bo'lib, u yo'nalishdagi to'xtashlar (turishlar) o'rtasida harakatlanish uchun turist foydalanadigan transport turlarini ko'rsatadi. Marshrutning boshlang'ich va tugash nuqtalari sayohatning boshlang'ich va tugash nuqtalari hisoblanadi. Yo'nalishning boshlanishi turistga shartnomada ko'rsatilgan birinchi turistik xizmatni ko'rsatish joyi, marshrutning oxiri esa oxirgi turistik xizmat ko'rsatish joyi hisoblanadi. Marshrut bo'ylab harakatlanishiga ko'ra marshrut chiziqli, halqali, radial va qo'shma yo'nalishlarga bo'linadi.

Ma'lumotlarni yig'ish jarayonlari birlamchi va ikkilamchi so'rovlar bilan amalga oshiriladi. Birlamchi so'rov to'g'ridan-to'g'ri asosiy manfaatdor tomonlar bilan o'tkazilgan suhbatlar orqali ma'lumotlarni to'plash bilan amalga oshiriladi. Bundan tashqari, Zomin shahridagi madaniy-tarixiy turizm yo'nalishlarini rivojlantirishga ta'sir ko'rsatuvchi va muhim ahamiyatga ega bo'lgan beshta asosiy respondentlar: Zomin shaharsozlik agentligi, Madaniyat va turizm bo'limi, Zomin tumani muzeyi, sayyohlik agentliklari, eng qadimgi turizm ob'yektlari majmui menejerlaridan ma'lumotlar to'planadi. Ikkilamchi so'rovlar tegishli idoralar,

me'yoriy va dasturiy hujjatlar, rejalashtirish va nazariy tavsifiy tahlil sifatida oldingi tadqiqotlar orqali so'rovlar orqali o'tkaziladi. Turistik marshrutni ishlab chiqishda turizm ob'ektining xususiyatlari va mezonlarini ishlab chiqish zarurati tug'iladi. Amalga oshirish nuqtai nazaridan, Zomin sayohlik marshrutlarini amalga oshirishda to'g'ri strategiyani shakllantirish uchun manfaatdor tomonlarning fikrlari zarur edi. Turizm ob'ekti mavzusidan tahlil qilingan madaniyat va meros ob'ektiga asoslangan, ob'ektlar o'rtasidagi o'xshashlik, bir nechta agentlar tomonidan turpaketlarning mavjudligi va shahar tashqarisidan va chet eldan mehmonlar kelganda hukumat doiralariga murojaat bir muncha noqulaylik keltirib chiqarardi. Hozirgi kunda bu kabi noqulaylik va byurokratik munosabatlarga chek qo'yilmoqda.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Turizm, sport va madaniy meros sohalarida davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PF-6199- farmoni.2021 yil 6-aprel. //www.lex.uz

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Buxoro, Samarqand, Xiva va Shahrisabz shaharlarida xavfsiz turizmni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 939-son qarori. 23.11.2017 yil// <https://www.norma.uz>

3. Xalqaro eko turlar bozori ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar.

Usmanova Sohiba Soqibaevna International scientific journal "Interpretation and researches" Volume 1 issue 8 | ISSN: 2181-4163 | UIF-2023: 8.2

4. O'RMON - DALA EKOLOGIK OROMGOHLARIDA EKSKURSIYANI TASHKIL ETISH SHAKLLARI VA USULLARI. Usmanova Sohiba Soqibaevna Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali UIF-2023: 8.2 | 2181-3035 | № 26

5. Usmanova S. S. XALQARO EKO TURIZM BOZORI ISHTIROKCHILARI O'RTASIDAGI O'ZARO MUNOSABATLAR //Экономика и социум. – 2023. – №. 11 (114)-1. – С. 399-402.

6.Норбоева Дилноза Дарвишалиевна. Конкрентоспособность предприятия. Экономика и социум 2019.